

TÜRKİYE-ABD SAVAŞI: KÜRESEL BARBARLIK ÇAĞI VE DÜNYA DÜZENİNİN YABANCILAŞMASINA KARŞI ÇIKIŞ ARASINDAKİ ÇATIŞMA

Ertan Eğribel

Günümüzde dünya çapında yeni gelişmelerden, yeni başlangıçtan söz edilmektedir. Ancak bu yeni başlangıç kendi dinamizmi ile ortaya çıkmış değildir. Bu nedenle modernleşme olarak adlandırılan (Doğu ülkelerinde XIX. yüzyıldan itibaren Batılılaşma olarak tanımlanan) bir dizi değişikliğe karşıtlıkla ifade edilmektedir. Günümüz gelişmeleri modern ilişki ve koşullardan her yönüyle bağımsızlaşma çabasıyla tanımlanmaktadır. Bu nedenle önce uzun bir giriş yapmak gerekiyor. Doğu-Batı sorununda İstanbul'un fethi ve buna bir cevap olan Amerika'nın keşfi ile başlayan yeni gelişmeler ve Osmanlı'nın Batıcılılaşması üzerinde daha önce çeşitli düzeylerde durduk. Burada da bu gelişmeleri Türkiye'ye karşı Amerikancı savaş cephesi ve günümüz koşullarını oluşturması açısından ele alacağız. Son dönemde ortaya çıkan Batı dünya egemenliği XVI. yüzyılda başlayan bir dizi gelişmenin sonucudur. Bu gelişmelerin Batı'da ve Batı dışı ülkelerde Batı'nın Doğu üzerinde egemenliği ve üstünlüğü olarak anlaşılması XIX. yüzyılda mümkün olmuştur. Yeni Çağ'da Batı'nın kazandığı özellikler sonucu XIX. yüzyılda Batı dünya egemenlik çekişmesi ve XX. yüzyıl olayları Doğu-Batı sorunundan bağımsız gelişmediği gibi Türkiye de bu ilişkilerin dışında değildir. Tam tersine bu gelişmelerin odağındadır. Yeni ilişkilere uyum göstermeye çalışmıştır. Osmanlı'nın Batıcılılaşması olayı da ancak bu çerçevede anlaşılabilir. XIX. yüzyılı başlatan Fransız devrimi Batı dünya egemenliğine geleneksel Doğu ülkelerini katma ve İngiltere'nin okyanuslara dayalı önderliğine karşı yeni bir siyaset önerisi olarak etkili olmuştur. Osmanlı'nın Batılılaşması Batı'da geleneksel düzenin tasfiyesi ve yeni düzenin kuruluşu sırasında ortaya çıkan arayış ve sorunlara cevap verme çabasıdır. Osmanlı'nın geleneksel

Doğu siyasetinden vazgeçmesi yeni bir dünya siyaseti önerisi önemlidir. Osmanlı'nın Doğu-Batı ilişkilerinde Batılılaşma ile kendine bağlı yeni bir denge kurma çabası dünya çapında devrimci bir atılımdır. Bu siyasetin "başarısız" olması Batılılaşma olayı gibi Osmanlı'nın da başarısız olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Giderek bu eleştiri Osmanlı'nın horlanmasına dönüşmüştür. Oysa günümüz gelişmeleri ve sorunlarını Osmanlı'dan bağımsız olarak anlamak mümkün değildir. ABD'nin tarihten, koşullardan bağımsız yeni ilişkiler kurma çabasının temelinde Osmanlı karşıtlığı bulunmaktadır.

Batı, İstanbul'un fethi sonrasında Amerika'nın keşfi ve tarih dışı halklarla girdiği ilişkilerden aldığı güçle geleneksel Doğu ile kendisinin kurduğu ve geliştirdiği ilişkiler içine girmiştir. Batı'nın genişlemesi sadece yayılmacılığın ile sınırlı değildir. Batı kendi içinde de bir büyümeye girmiştir. Amerikan bağımsızlık savaşı Batı'nın bu genişlemesi içinde yeni bir yer ve rol üstlenme çabasını belirtmektedir. ABD'nin bağımsızlığının Batı yayılmacılığının önderliğini yapan İngiltere'ye karşı kazanması (Avrupa'nın denetimi ve yönetimi dışına çıkışı) Batı egemenliğine karşı bağımsız bir karşı çıkış değildir. Kendi konumlarını Batı ile ilişkiler içinde daha değişik ilişkiler içinde değerlendirme amacı taşımaktadır. Avrupa'da da bu yönde İngiliz egemenliğine karşı yeni arayışların ortaya çıkması geleneksel Doğu ve Osmanlı ile yeni ilişkiler geliştirme çabası biçimindedir. XIX. yüzyılda Doğu-Batı ilişkileri önemli bir nitelik değişikliğine uğramıştır. Doğu-Batı sorununda yeni denge arayışı Batı içinde yeni dünya siyaseti önerileri olarak ortaya çıkmıştır. Fransız devrimi Napolyon orduları sayesinde Avrupa'da yayılırken sınır Osmanlı ve Rusya olmuştur. XX. yüzyılda gerçekleşen I. Dünya Savaşı ile bu sınır aşılırken, Osmanlı tasfiye edilmiş, buna karşılık Çarlık Rusyası da devrimci bir tarzda dönüşmüştür. Birbirine bağlı bu iki temel olaya bağlı olarak XX. yüzyılda tarihte "devrimler yüzyılı" olarak anılan bir dizi değişiklik ortaya çıkmıştır. I. Dünya Savaşı sırasında dünyanın en geniş ülke coğrafyalarından birinin sahibi olan Çarlık Rusyası'nda gerçekleşen devrim Rusya'nın Batı içinde yeni bir rol üstlenmesini belirtmektedir. Rus devrimi Kızıl Ordu'nun öncülüğünde II. Dünya Savaşı evresinde ve sonrasında Doğu Avrupa'da yayılmıştır. Sosyalizm Avrupa'nın kenarında bir ülke olan Rusya'da gerçekleşmiş ve Avrupa'yı da etkilemiştir. Ancak Rusya'nın devrimi yayma çabasının geleneksel Doğu ülkelerinde başarılı olduğu söylenemez. Yeni gelişmelerle birlikte Doğu ülkelerinin denetiminde ve Batı içi çekişmede her iki ülke öncülük rolü üstlenmiştir.

Rus devriminin teorik çerçevesi ve pratik etkinliği XX. yüzyılın ilk çeyreği koşullarında oluşmuştur. Buna karşılık güçlü bir devlet geleneği olan Çin'de gerçekleşen devrim yüz yıldır süren bir mücadelenin sonucuydu. Buna rağmen dünya ölçüsünde yankı bulan büyük bir teorik ve pratik miras ortaya koyamamıştır. Yine de II. Dünya Savaşı'nın ertesinde gerçekleşen Çin Devrimi'nin yankıları Çin Hindisi'nde, Kore'de sosyalizme geçiş ile sonuçlandı ve kısa sürede Sovyetler Birliği ile çelişti. Sosyalizm içinde özellikle Asya'da bir-

birini sınırlayan bölgesel yeni bir ayırım ve çatışmanın ifadesi oldu. Bu ayırım gerçekte sosyalizm içindeki bir ayırım olmanın ötesinde uluslararası ilişkilerde ortaya çıkan bir cepheleşmenin ifadesi olarak önemlidir. Bu nedenle Çin dünya düzeni açısından çelişki ve çatışmayı “Üç Dünya Teorisi” olarak formüleştirmiştir. Bu ayırım dünyadaki “reel durumu”, güç merkezlerini doğru olarak ifade etse de Doğu-Batı ilişkilerine dayalı yeni bir dünya dengesi ve sıçramayı gerçekleştirme amacı taşımadığı için ilkesiz, garip ittifaklara dönüştürerek kendini tüketti. Eski kıtalarda, biri Avrupa’da diğeri Asya’da gerçekleşen iki büyük sosyalist devrim kısa sürede birbirine karşıt hale gelmiştir. Avrupa ve Asya’da gerçekleşen iki büyük devrim yanında Afrika ve Amerika kıtalarında da bir dizi devrim söz konusudur. Portekiz’in eski Afrika kolonilerinde, Afrika boynuzunda, Güney Yemen’de, Amerika’da, Küba ve Nikaragua gibi ülkelerde ortaya çıkan devrimler de (her ne kadar uluslararası ilişkiler ve temsil düzeyinde çeşitli kurumlarda temsil edilseler de) “bölgesel/yerel” kalmıştır. II. Dünya Savaşı’nın ertesinde sosyalizm “tek ülke” ile sınırlı değildir. Dünyanın çok büyük bir kısmında Sovyetler Birliği’nin başını çektiği “devletler topluluğu” olarak ABD öncülüğündeki “kapitalist cephe”nin karşısındadır. Ama bu cephenin dışında olan ülkelerin varlığı nedeniyle tek bir sosyalizm değil, uygulamada çeşitli sosyalizmler söz konusudur. Buna karşılık ABD-SSCB çekişmesinde her iki taraf da kendilerini “başarılı” görmektedir. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında “kapitalist kalkınma yolu” gibi “kapitalist olmayan kalkınma yolu” olarak kapitalist-sosyalist-komünist geçiş dönemi toplumu gibi çeşitli modernleşme kuram ve düzenlemelerle Doğu’da ortaya çıkan yeni arayışlar, gelişmeler denetim altına alınmıştır. Çin’in hemen yanbaşında ortaya çıkan Vietnam ve Kamboçya devrimlerine karşı yabancılığı, hatta sonrasında savaşması Uzak Doğu’da bile sınırlandırıldığı bir göstergesiydi. “Devrim ihracı”nın Afrika’da “kabile savaşlarına” desteğe dönüşmesi sosyalizmin öncülüğü ve dünya sistemi anlayışının darlığını bütün açıklığıyla ortaya koydu. Batı kapitalizm uygulamaları yanında Batı sosyalizm uygulamaları da Doğu toplumlarının kimliklerinin değişmesi ve bozulması olmaktan ileri gitmedi ve dünya ölçüsünde geleneksel düzenin tasfiyesi yeni toplum ve düzen uygulamaları toplumların kendi kimliklerine ve düzenlerine yabancılaşmasının bir ifadesi olarak genelleşti.

Türkiye’de “Kemalist devrim”in anti-empyralist ilk “ulusal devrim” olarak gösterilmesi sonradandır. Yeni Türkiye’de gerçekleşen değişim Osmanlı’nın tasfiyesi ile ortaya çıktığı için Doğu ülkelerine örnek olması söz konusu olmamıştır. Yeni devlet Batıcılığa seçimini yaparken daha başlangıçta kendisini anti-komünist olarak tanımlayarak Batı içinde bir ayırım yapmıştır. Yeni Türkiye ve Bolşevik Rusya arasındaki ilişki Orta Asya Türklüğü ve Orta Doğu Müslümanları arasındaki ilişkiyi engelleyen, birbirlerine karşı bir set oluşturmaktan öteye geçmemiştir. Bu nedenle iki kutuplu dünya içinde Türkiye-ABD ilişkisi zorunlu bir ilişki olarak görünmüştür. Türkiye’nin Doğu ile ilişkisi anti-komünist Batı üzerinden olduğu için Türkiye Doğu’da gerçekleştirilen

şen yeni arayış ve devrimlere karşı yabancı kalmıştır. Batı dünya egemenlik ilişkilerinde II. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan iki kutuplu dünya düzeninin dışına çıkma girişimi ve yeni bir karşıt değişim dalgası yaratma çabası ABD ve SSCB'den gelmiştir. "Barış içinde bir arada yaşama, "yumuşama" vb. bunun bir ifadesiydi. Vietnam ve Afganistan'da dünyanın iki süper gücü olarak görülen ABD ve Sovyetler Birliği'nin güçleri ile orantılı olmayan yenilgileri bu yakınlaşmayı hızlandırmıştır. Bu değişim yeni sorunlar yanında yeni imkanlar da yaratmıştır. Ayrıca taraflar başlangıçta bunu gerektiğinde birbirlerine karşı bölgesel yeni setler oluşturma çabası olarak desteklemiştir. Bu açıdan önce İran devrimi gelmiş ve kendisini İslamiyetle tanımlamıştır. Ancak İran devrimi sosyalist devrimler çağının bitişi göstermekten öteye gitmemiştir. Afganistan'da Sovyetler Birliği'nin "devrim ihracı"nın başarılı olmaması da bunu tescillemiştir. İki "süper güç" birbirine yaklaşırken önce Doğu Avrupa'daki eski Sovyetler Birliği egemenliğindeki sosyalist ülkelerde kilise ve sendikaların, muhalif aydınların başını çektiği girişimlerle sosyalizm tasfiye edildi. Bunu Sovyetler Birliği'nin kendi kendini doğrudan tasfiye etmesi izledi. Dünyanın pek çok yerinde sosyalist ülkeler de dönüştü. Sosyalizm nasıl II. Dünya Savaşı sonrasında bütün genişlemesine rağmen yeni bir dünya düzeni ve ideoloji olmaktan uzaklaşıp "devletler topluluğu" olmuşsa, sosyalizmin tasfiyesi sonrasında kendine sosyalist diyen ülkeler olsa bile sosyalizm artık bir devlet yönetim biçimi veya kalkınma anlayışı olmaktan ileri gitmedi. İran devrimi sonrası kurulan düzen için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Sosyalist, İslami veya neoliberal, adına ne denirse densin "devrimler" artık verili düzene karşı genel bir dünya görüşü ve tarih anlayışını belirtmek yerine dünya egemenlik ilişkileri içinde yer almanın bir ifadesi olmaktan ileri gitmedi. Bu nedenle ABD eksenli küreselleşme bir dünya görüşü söz konusu olmadan kendini genelleştirerek, her türlü yerelliği kapsayan ve denetleyen bir güç olarak ortaya çıktı. Yeni gelişmeler içinde katkısı olsa bile Sovyetler Birliği'nin tasfiyesi bir "yenilgi ve geri çekiliş" olduğu için Rusya'nın yeni dünya düzeninde ağırlığı tartışılır hale geldi. Batı dünya egemenliğine karşı bir tehdit oluşturan Batı içindeki çelişkiler sona ererken, Doğu toplumlarının yönetimi ve denetiminde de sorunların aşılmasıyla artık toplumsal/tarihi ilerlemeden, gelişmeden, devrimden de söz etmekten vazgeçildi. ABD, Doğu-Batı ilişkilerinde kendi konumunu ve rolünü daha değişik ilişkiler içinde değerlendirme isteğine karşın Batı'dan bağımsız yeni bir kültür ve dünya görüşü geliştirememiştir. Ancak Avrupa'daki yönetim merkezlerinden ve Yakın Doğu'nun geleneksel askeri-siyasi merkezlerinden (İran, Arap Hilafetleri, Osmanlı) bağımsızlaşması ABD üstünlüğünün çıkarlar-üstü, tarih-üstü, toplumlar-üstü, uygarlıklar-üstü olarak görünmesine neden olmuştur.

ABD'nin İngiltere'ye karşı bağımsızlığını kazanması ve sonrasında geleneksel Doğu ile geliştirdiği yeni ilişkiler Avrupa ile kurulu ilişkiler yanında geleneksel Doğu-Batı ilişkilerine de sığamamasının bir ürünüdür. ABD'nin geliştirdiği yeni ilişkiler içinde yer edinme isteği toplumların kendi konum-

ları ve kimlikleriyle ilgili yeni değerlendirmelere neden olmuştur. Bunda Doğu-Batı sorununa dayalı yeni bir alternatif siyasetin ortaya konmaması veya başarısızlığının da önemli bir yeri vardır. XIX. yüzyılda Fransız devrimi ve Osmanlı'nın Batıcılılaşması ile başlayan dünya çapındaki dönüşüm, XX. yüzyılda Osmanlı'nın tasfiyesi sonrasında toplumların kimliklerini zorlayan bir dizi değişiklikle sonuçlanmıştır. XIX. yüzyıl Batı dünya egemenliği içinde geleneksel Doğu-Batı ilişkilerinin sürdürülememesi, ancak yeni kurulan ilişkilerin de çözüm olmaması yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Geleneksel düzenin tasfiyesi ve Batı'nın kendi adına yeni bir düzen kurma çabası sonuçta uygarlıkların tarihi birikimlerinin tahribinden öteye bir sonuç vermemiştir. Fransız devrimiyle ve XX. yüzyıl sosyalizm anlayışı ve uygulamalarıyla geleneksel Doğu uygarlıklarını da kapsayan Batı dünya egemenliğinin yaygınlaşması ve Batı-dışı toplumların denetim kolaylıklarının sınırına kadar gelmesinin ilk sonucu budur. XIX. yüzyıl ile "devrimler çağı" olarak görülen XX. yüzyıl birbirinin uzantısıdır. Sonuçta Batı dünya egemenliği çerçevesinde Batı içi çelişkiler ile Batı-dışı toplumların yönetimi ve denetiminde sorunların aşılmasıyla XIX. yüzyılda başlayan yeni girişim ve gelişmeler kendi sınırına varmıştır. Batı içi çelişkilerin aşılmasıyla Doğu'nun sorunlarının, çelişkilerinin de aşılabacağı görüşünü savunmanın artık mümkün olmadığı bütün açıklığıyla ortaya çıktığı için ABD eksenli Batı dünya egemenliği içinde Doğu ile doğrudan çatışma görüşü kaçınılmaz olmuştur. Başlangıçta tarihin sonu, sosyalizmin sonu, ulus-devletin sonu, yeni dünya düzeni/ düzensizliği gibi kavramlar gündeme getirilse de bu yönde tartışmayı sürdürmekte de verimsiz kaldığı için yeni dünya düzeni kendini modern dünya görüşüne karşıtlık ile ifade etme yoluna gitmiştir. Sosyalizm uygulamalarının farklılık ve karşıtlığı nedeniyle "kapitalizm sonrası" çeşitli sosyalizmlerden söz edilmesine benzer biçimde sosyalizmin alternatif olmaktan çıkmasıyla tarihi olarak yeni bir düzenden ve gelişmeden söz etmeksizin "modern sonrası/ ötesi/dışında" yeni ilişkiler gündeme gelmiştir. Bu yeni ilişkilerin belirleyici özelliği Doğu-Batı sorununda Türkiye'nin (Osmanlı) tarihi mirasına karşıtlık içermesidir. Anadolu'nun Türkleşmesi ve Osmanlı'nın Batıcılılaşması olayının tartışmalı hale gelişi bu nedenledir.

Modernleşme dünya tarihinde büyük karmaşalarla ve dönüşümlerle tanımlanan, eşi benzeri görülmemiş bir değişim olarak görülmesine karşın Batı'nın ve Doğu'nun konumunda temelde bir değişim söz konusu değildir. XX. yüzyılda kapitalizm veya sosyalizm arasındaki çelişmenin aşılması devrimci bir aşama ve sıçramaya neden olmadığı gibi, ABD eksenli yeni dünya düzeni/ dengesizliği de kendisini yeni bir dünya görüşünün temsilcisi olarak tanıtmaya çabasında değildir. Günümüz dünya düzeninde toplumlar arası ilişkiler düzeyinde bir temsilden veya ortaklıktan söz etmek boşunadır. Küreselleşme, yeni dünya düzeni veya endüstri ötesi/sonu/sonrası toplum, adına ne denilirse densin verili düzene ancak (toplum düzeyinde değil) bireysel düzeyde ortaklık, katılmak mümkündür. Bu nedenle bilgi toplumu, tüke-

tim toplumu gibi tanımlar getirilmektedir. Bu tanımlar toplum düzeyinde bir kimlik belirtisi olmaktan uzaktır. Doğu-Batı ilişkiler dengesi veya toplum düzeyinde çelişkiler aşılmadığı için getirilen tanımlar verili düzen içinde ortaya çıkan gündelik yaşam tarzı ve ilişkilerin ötesine geçmemektedir. Küreselleşme, endüstri sonrası/ötesi/sonu toplum, bilgi toplumu, ağ toplumu, tüketim toplumu gibi tanımlamalar yeni bir başlangıcı belirtse bile Doğu-Batı ilişkilerinde yeni bir aşamayı, sıçramayı belirtmemektedir. Batı dünya egemenliğinin ABD öncülüğünde son sınırına varması ve mutlaklaşması tarihten/dünya görüşünden bağımsız ilişkiler içinde tanımlanmıştır. Günümüzde ABD merkezli yeni dünya düzeni kendisini Doğu-Batı sorunundan bağımsız olarak tanımlama çabasındadır. Bu nedenle tarih ve uygarlık dışında, günümüz ilişkileri ve üstünlüğü içinde kendini ifade etmektedir. Tarihten bağımsızlaşma çabası ile günümüz dünya egemenlik düzeninin hem dünya hem de yerel düzeyde yabancılaşması birliktedir. Günümüzde toplumların konumları, tarihleri önemli olmaktan çıkmıştır. Bundan en çok tarihte temel ilişkiler içinde yer alan ve kimliğini bu ilişkiler içinde kazanan Türk toplumu etkilenmektedir. Yeni dünya düzeni Türkiye'nin tarihte bağlı olduğu konunun, rolün inkarına dayalı olduğu için Türkiye-ABD çatışması kaçınılmaz olmaktadır. Diğer bir deyişle ABD'nin tarihten bağımsızlaşma çabası olarak gündeme gelen küresel barbarlık çağı ile Türkiye'nin tarihi birikimi ve varlığı arasında uzlaşmaz bir karşıtlık vardır.

Son iki yüzyılda bütün dünya şu veya bu biçimde devrim olarak adlandırılan büyük bir değişim yaşadı. Bu değişimin sonuçları günümüzde sosyalizmin sonu, tarihin sonu, toplumsalın sonu vb. olarak adlandırılmasına rağmen dünya sorunlarının ve dengesinin aşılması, çelişki ve çatışmaların sonu olmamıştır. Bu nedenle Türkiye'nin tarihi birikimi ve deneyimleri önemini sürdürmektedir. Ancak yeni dünya düzeni Türkiye'nin dışında (en azından yeri ve rolü tartışmalı, hiçbir yönüyle etkili olmadığı bir düzen olarak) düşünülmemekte ve uygulamaya konulmaktadır. Sovyetler Birliği'nin tasfiyesi ve Körfez Savaşı bunun ilk sonuçları (başlangıcı değil) olarak önemlidir. Türkiye bu iki olayın tüm sonuçlarına maruz kalmadığı için henüz Türkiye-ABD çatışması bütün yönleriyle bilincine varılmış değildir. Halen ABD ile Türkiye arasında uyum/işbirliği ve çatışma birlikte sürdürülmektedir. Bu açıdan Körfez Savaşı Türkiye-ABD çatışmasının ilk sonuçlarını göstermesi açısından önemlidir.¹ ABD'nin Türkiye'yi belli bir bölgeye, siyasete ve kimliğe (İs-

¹ ABD'nin 2003'te Irak'a müdahalesi öncesinde Tezkere Krizi ile ortaya çıkan açık gerilim ve çatışma daha sonra Türkiye'nin ABD'ye verdiği destekle giderilse bile her adımda güven bunalımını artıran bir dizi olayla (Irak Kürt bölgesel yönetimine verilen destek, Gazze/Mavi Marmara krizi, Libya'ya müdahale, ABD füze kalkını radarı kararı, Suriye'de Türkiye'ye yakılan yeşil ışık ve telkinler sonrasındaki geri çekilmeler, kuzey Suriye'de "Kürt koridoru" planı vb.) karşılaşmıştır.

lamcılık) bağlayarak dünya çapında yeni bir uzlaşmazlık alanı yaratma ve etkisizleştirme çabası Türkiye'nin hareket alanını daraltma amaçlı stratejisiyle uyumludur. Türkiye konumu ve tarihi gereği ilişki içinde olduğu ve siyasetine genişlik kazandırdığı Doğu Akdeniz, Karadeniz, Kafkaslar, Balkanlar, Ortadoğu gibi birbirinden farklı bölgelerde ABD ile çeşitli anlaşmalarla askeri-siyasi işbirliği/uyum (kontrol ve denetim) içindedir. Diğer bölgelerde bu işbirliği nedeniyle Ortadoğu'da ABD-Türkiye çatışmasının açık savaşa dönüşmesi doğrudan ifade edilmemektedir. Gerçekte Ortadoğu'da Türkiye'nin ABD siyasetine uyumu ve bunun sonucunda Ortadoğu'da (İslamcılık siyaseti çerçevesinde) karşılaştığı "açmaz", "yenilgi", "başarısızlık" diğer bölgelerde karşılaşılabilecek sorunların da bir işaretidir.² Amerikan Büyük Ortadoğu Projesi (ABD merkezli yeni-Osmanlılık) Osmanlı mirasının bu bölgede savunulamaz bir hale gelmesine neden olmuştur. Bu durum Türkiye'nin kendi içinde de yeni sorunların ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Türkiye'nin yeni dünya düzeni ve küreselleşmeye uyması istenmekte ve bu gelişmelerin dışında kalmasının mümkün olmadığı belirtilmektedir. Türkiye, bu gelişmelere çekimser-uyum göstererek Körfez Savaşı ve sonrası gelişmelerle Orta Doğu'da siyaseten dışlandığı gibi aynı zamanda güneydoğu sınırı giderek belirsiz hale gelmiş, askeri-siyasi-hukuki egemenliği de bu bölgede tartışılır olmuştur. (Türkiye'nin komşu-bölge ülkeleriyle yaşadığı bunalım kendi seçtiği bağımsız siyasetten değil, bölge ülkeleri üzerinde ABD etkisinden veya Türkiye'nin ABD yanlılığından kaynaklanmaktadır. Bölge ülkelerinin, İran dahil, kendi adına siyasi bir inisiyatif geliştirmeleri söz konusu değildir.) Gerçekte tartışmalı hale gelen Türk kimliğinden ve Türkiye'nin

² Ortadoğu'da Suriye (Doğu Akdeniz) krizi Rusya'nın da "sahada" varlığını göstermesiyle yeni bir biçim almıştır. Rusya'yı Karadeniz'de sınırlama girişimi bu ülkeyi Ukrayna'da bir iç savaşın tarafı haline getirirken, Rusya buna karşı ABD'ye Suriye'de bir cevap verme veya uzlaşma imkanı aramaktadır. ABD'nin, Rusya ve Türkiye'nin askeri, siyasi, ticari olarak yumuşak karnı olan Ukrayna ve Suriye'ye müdahalesiyle yeni bir güç dengesi mi oluşturmaktadır? Türkiye'nin Doğu'da alternatifsiz kalması ve adeta Rusya ile işbirliğine zorunlu kalması mı dikte edilmek istenmektedir? Reel durum budur. Çoğu zaman reel durum gerçeği kartartmanın ve yeni arayışların önüne geçebilir. Türkiye'nin doğrudan katılımı olmaksızın Rusya'yı Karadeniz'de sınırlama ve Ukrayna krizinde etkileme imkanı yoktur. Karadeniz'den çekilecek Rusya ile Ortadoğu'dan çekilecek Türkiye'nin diğer bölgelerde de etkinliği tartışmalı hale gelecektir. Karadeniz'de kıyısı bulunan Romanya'dan Gürcistan'a kadar pek çok ülke yanında Orta Doğu'da da pek çok ülke bu yeni düzenlemelerden etkilenecektir. Bu yönde ortaya çıkan sorunları başka düzeyde ve başka bölgede dengeleme çabası dünya çapında yeni tehditlerin, çatışmaların da kapısını açabilir. Türkiye hem Karadeniz'de hem de Doğu Akdeniz'de ve Orta Doğu'da ortaya çıkan yeni düzenlemelerin zorunlu olarak içindedir. Sorun bunu kendi adına yapacak bir siyasetin sözcülüğü yerine ABD veya Rusya ile yapacağı etkisiz bir işbirliği/ittifak ilişkisiyle sınırlanmasıdır. Türkiye geçmişte reel koşulların zorlamasıyla girdiği dünya savaşında imparatorluktan vazgeçmek zorunda kalmıştır. Yeni bir dünya savaşının mümkün görülmediği (gerek duyulmadığı) yeni dönemde Türkiye'nin kendisini kuşatılmış/kısırlanmış olarak görmesinin anlamı nedir?

tarihi mirasından başka bir şey değildir. Türkiye Körfez Savaşı sonrasında ABD ile arasındaki çatışmayı doğrudan tanımlamaktan kaçınmasına, dolaylı olarak Kürt/PKK sorunu olarak ifade etmesine karşılık, artık bu çelişki Türkiye'nin güneydoğusunda ve Orta Doğu'da ABD ile "açık-savaş" biçimindedir.³ Bu konuda Türkiye'nin ABD ile arasındaki çelişkiyi, çatışmayı tanımlamada çekimser/belirsiz tavrı postmodern "iç savaş" tehdidi ve olasılığını büyütmektedir. Diğer deyişle Türkiye-ABD çatışmasını inkar, Türkiye'nin bu savaşta kullanabileceği güçleri, cepheyi bozarak (ABD'nin istediği gibi) kendi kendi ile savaşını (iç savaş) gündeme getirmektedir. Türkiye günümüzde Ortadoğu'da ve bunun bir uzantısı olarak güneydoğusunda bir açmaz, ifade etmeye dilimiz varmıyor ama geçici bir "yenilgi-açmaz" içine girmiştir. Bir Ortadoğu ülkesi olmayan Türkiye (Ortadoğu deyiimi Osmanlı'dan kopan ve Batı denetimine giren Arap-İslam ülkelerini belirtmektedir) güneydoğusu ile Orta Doğu'ya bağlanmış görünmektedir. Ancak çatışma sürmektedir. Türkiye Doğu Akdeniz'den Kafkasya'ya, Balkanlar'dan Karadeniz'e çeşitli ilişkiler içindeki konumu ile Ortadoğu'da ve güneydoğusunda karşılaştığı zorlukları aşacak güç ve potansiyele sahiptir. Buna karşılık ABD'nin kısa ve uzun vadeli bölgesel ve küresel stratejik hedeflerini gerçekleştirmesi Türkiye'nin dışlanmasına veya bloke edilmesine, kuşatılmasına dayalıdır.⁴

Türkiye'nin tarihi serüveni sırasında çeşitli olaylar sonrasında hep bir "yol ayrımı"na geldiğinden söz edilmiştir. Gerçekten de bu olaylar sadece Türk tarihi açısından değil dünya tarihi açısından da önemli olaylardır. Günümüzde de Türkiye yeni bir yol ayrımındadır. Ancak bu yol ayrımı bütün bir dünya açısından önemlidir. Bütün dünya ABD eksenli yeni ilişkiler içinde tarihin, uygarlığın tahribine dayalı küresel barbarlık çağına girişin eşliğindedir. ABD kendi dünya egemenliğini sürdürmek için dünya tarihi birikimini inkar eden, yeni bir tarihi aşama içermeyen bir çatışmanın sözcüsü durumundadır. ABD-Türkiye çatışması bu nedenle yerel bir çatışma değildir. Bu çatışmanın sonucu dünyanın küresel barbarlık çağına veya küresel düzeyde

³ Türkiye bu gerilimde ABD ile ilişkilerini koparacak keskin bir strateji izlemek yerine askeri, siyasi, ekonomik yeni ilişkilerle denge kurmaya çalışmaktadır. Buna karşılık farklı seçenekleri dillendirerek (Çin'den füze alımı, Şangay İşbirliği Örgütü'ne üyelik talepleri vb.) tepkisini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bütün bunlar ABD'nin bölgesel ve küresel çıkarları ile Türkiye'nin çıkarları arasında denge veya uzlaşma kurma olanaklarının daraldığının belirtisidir. ABD Türkiye ile Ortadoğu'da açık gerilim siyasetini Karadeniz'de Ukrayna krizindeki rolü ile dengeleme çabasıdır.

⁴ Türkiye'nin komşu-bölge devletler, AB ülkeleri ve geçmişte "stratejik ortak" dediği ABD ile arasında güvenlik bunalımı yaşamaması, dış siyasetinde, savunma ve güvenlik konularında çelişkiler yaşamaması, bunun sıcak çatışma yerine "terör" ile ikame edilmesi, Türkiye'nin yabancı istihbarat örgütlerinin ve uzantılarının çatışma alanı haline gelmesi kuşatılmışlık durumunun bir göstergesidir. Balkanlar, Ukrayna, Gürcistan, Kuzey Afrika ülkeleri, Irak ve Suriye'deki iç savaş kuşağına Türkiye'nin de katılması (denge unsuru olmaktan çıkması) amaçlanmaktadır.

düzenin yabancılaştığı yeni bir döneme mi, yoksa verili egemenlik düzeninin aşıldığı yeni bir tarihsel çağa mı girileceğini belirleyecektir. Türkiye bu çatışmanın sözcülüğünü ve öncülüğünü üstlenebilecek tarihi birikime ve insan potansiyele sahiptir. Amerika karşısında Avrupa'nın taşralaşması, Rusya'nın ve Çin'in açmazları Yakın Doğu'da ABD-Türkiye çatışmasına yeni anlamlar katmakta, Türkiye'ye Ortadoğu ile veya kendi kendisini savunmasıyla sınırlı olmayan yeni bir dünya siyasetinin sözcülüğünü ve öncülüğünü yapma imkanı vermektedir. Türkiye ve dünya tarihsel olarak yeni bir devrim-karşı devrim çekişmesi içindedir. Türkiye-ABD çatışması bunun bir ifadesidir.